نشریه مهندسی مکانیک امیرکبیر

نشریه مهندسی مکانیک امیرکبیر، دوره ۵۳، شماره ویژه ۶، سال ۱۴۰۰، صفحات ۳۸۰۹ تا ۳۸۲۴ DOI: 10.22060/mej.2021.18676.6875

نشریه مهندسی مکانیک امیسرکسیر

مدلسازی پدیده تلفیق ارتعاشات و آکوستیک ناشی از تماس در تکیهگاه تیر اویلر-برنولی با استفاده از المان طیفی فوریه

خلاصه: ازجمله ایدههای نوین برای شناسایی زودهنگام آسیب استفاده از ماهیت غیر خطی آسیبهای سازهای با استفاده از وصلههای

پيزوالكتريك است. شلشدن تكيهگاه گيردار ازجمله عيوبي است كه سبب ايجاد اختلال در عملكرد سازه مي شود. در اين مقاله روش

المان طیفی فوریه برای بررسی رفتار غیرخطی تماسی ناشی از شلشدن تکیه گاه گیردار با استفاده از روش تلفیق ارتعاشات و آکوستیک

ارائهشدهاست. سه وصله پیزوالکتریک روی تیر اویلر-برنولی جاسازیشده است. دو عدد از پیزوالکتریکها بهعنوان عملگر پمپ و

حامل و وصله پیزوالکتریک سوم بهعنوان حس گر برای برداشت سیگنال تلفیق شده مورداستفاده قرار می گیرند. در مدل عددی از ایده

بستر الاستیک بهمنظور مدلسازی تکیه گاه استفاده شد. رفتار غیرخطی تماسی بهصورت اعمال یک لقی بین سازه میزبان و سطح

صلب مدلسازی شد. آزمونهای تجربی و شبیهسازیهای عددی در دو حالت سالم و معیوب (تکیهگاه شلشده) و در فرکانسهای

مختلف انجام پذیرفت. پردازش سیگنالهای ثبتشده بهصورت سری زمانی در حوزه فرکانس امکان احراز پدیده تلفیق و استخراج

شاخص آسیب مناسب با شدت آسیب را فراهم میسازد. طبق نتایج، المان طیفی فوریه امکان شبیهسازی پدیده تلفیق را با دقت مناسب

ناصرالدین سپهری^{(*}، محمد احسانی^۲، مهناز شمشیرساز^۲، مجتبی صدیقی^۳ ۱- مهندسی مکانیک و مکاترونیک، دانشگاه صنعتی شاهرود، شاهرود ۲- پژوهشکده فناوری نو، دانشگاه صنعتی امیرکبیر، تهران ۳- دانشکده مهندسی مکانیک، دانشگاه صنعتی امیرکبیر، تهران

تاریخچه داوری: دریافت: ۱۳۹۹/۰۴/۱۴ بازنگری: ۱۳۹۹/۱۲/۲۲ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۱/۱۱ ارائه آنلاین: ۱۴۰۰/۰۱/۲۱

کلمات کلیدی: پایش سلامت سازه تلفیق ارتعاشات و آکوستیک تماس آکوستیک غیرخطی وصله پیزوالکتریک المان طیفی فوریه

۱ – مقدمه

استفاده از وصلههای پیزوالکتریک از جایگاه ویژهای در پایش سلامت سازههای صنعتی مختلف و بهینهسازی فرایند تعمیر و نگهداری آنها برخوردار است. روشهای پایش برخط از اصول خطی یا غیرخطی برای شناسایی عیب استفاده می کنند [۵–۱]. تشخیص زودهنگام عیوب سازهای از مزایای روشهای غیرخطی نسبت به روشهای خطی محسوب می شود. [۶]. روش تلفیق آکوستیک و ارتعاشات ازجمله روشهای پایش سلامت غیرخطی سازهها است [۱].

(صحه گذاری با نتایج تجربی) و همچنین نرخ همگرایی بالا فراهم می آورد.

در یک تقسیم بندی کلی، انواع رفتار غیرخطی سازه به دودسته کلاسیک و غیرکلاسیک مجزا می شوند [۷]. غیرخطی تماسی شامل هر نوع تعامل سطوح جامد با یکدیگر ناشی از ترک، جدایش و شل شدن پیچ یا تکیهگاه گیردار است [۸] و در زمره غیرخطی های غیرکلاسیک قابل طبقه بندی است. تاکنون روش های تجربی مختلف برای شناسایی عیوب با آثار غیرخطی غیرکلاسیک ارائه شده اند که تعداد زیادی از آن ها در دسته بندی «پمپ

حامل» قرار می گیرند [۱۰–۸]. ایده اصلی روش مبتنی بر تحریک همزمان دو سیگنال شامل یک تحریک پرانرژی (اغلب با نام تحریک پمپی از آن در متون یاد میشود) و یک موج فرکانس بالا (موسوم به تحریک حامل) به سازه میزبان است. فرکانس تحریک پمپی از موج حامل کمتر و دامنه آن اغلب (نه لزوماً) از موج حامل بزرگتر است. در سازه سالم که رفتار آن بهصورت ایده آل خطی فرض میشود، پاسخ سازه تنها دارای اجزاء اصلی فرکانس حامل و پمپ خواهد بود. این در حالی است که در سازه معیوب با امضای دینامیکی غیرخطی ناشی از آسیب، طیف پاسخ علاوه بر اجزاء اصلی فرکانسهای تحریک، شامل فرکانسهای بالاتر (سوپر هارمونیک) و باندهای تلفیق شده اطراف فرکانس حامل خواهد بود [۲, ۱۱]. نسبت دامنه استفاده جهت تعیین شدت آسیب در این تکنیک به شمار میرود. تاکنون استفاده جهت تعیین شدت آسیب در این تکنیک به شمار میرود. تاکنون تکنیک تلفیق ارتعاشات و آکوستیک برای شناسایی آسیب در گستره وسیعی از سازهها شامل ورقهای تقویت شده مورداستفاده در بال هواپیما، اتصالات

دور موافین به نویسندگان و حقوق ناشر به انتشارات دانشگاه امیرکبیر داده شده است. این مقاله تحت لیسانس آفرینندگی مردمی (Creative Commons License) در دسترس شما قرار گرفته است. برای جزئیات این لیسانس، از آدرس https://www.creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode در دسترس شما قرار گرفته است. برای جزئیات این لیسانس، از آدرس

^{*} نویسنده عهدهدار مکاتبات: naser.sepehry@shahroodut.ac.ir

قرار گرفته است. بهره گیری از ادوات مختلف به منظور ثبت سیگنال تلفیق شده و اعمال تحریک حامل و به خصوص تحریک پمپ، منجر به معرفی سامانه های آزمایشگاهی مختلف برای پیاده سازی این تکنیک شده است. لرزاننده [۱۴]، چکش های آنالیز مودال [۱۲]، بلندگو [۱۵]، لیزر، استک [۶] و وصله های پیزوالکتریک [۱۶] از جمله ادوات مورد استفاده به منظور پمپاژ انرژی در سیستم در تحقیقات مختلف به شمار می روند.

در بسیاری از موارد مکانیزم فیزیکی اساسی که منجر به تلفیق سیگنال میشود بهروشنی قابل درک نیست [۶]. بااین وجود در ادبیات فن جنبههای غیرخطی درگیر در روش تلفیق آکوستیک و ارتعاشات از نظر تئوری و عددی موردبررسی قرار گرفته است [۱۲, ۱۸] وجود دو تحریک با دورههای تناوب کاملاً متفاوت در تکنیک تلفیق ارتعاشات و آکوستیک، شبیه سازی عددی آن را با چالش های جدی در انتخاب اندازه بهینه مش، نمو زمانی و بازه زمانی حل مواجه کرده و اغلب این شبیه سازی ها با هزینه محاسباتی قابل توجهی همراه هستند [۱۲, ۱۹, ۲۰]. یک بررسی جامع از روش های مدل سازی تعامل غیرخطی ترک–موج در [۲۱] ارائه شده است. مدل های مختلف غیرخطی کلاسیک و غیر کلاسیک ناشی از ترک، ترموالاستیسیته، سفتی با پروفایل تغییرات دوخطی، ترکهای باز و بسته شونده و هیسترزیس در این مقاله موردبررسی قرار گرفته است. فرمولاسیون مسائل مکانیک محیط پیوسته محلی و غیر محلی است. مدل سازی تعامل ترک–موج نیز در [۱۲] ارائه محالی تعامل مکانیک محیط پیوسته محلی و غیرمحلی برای مدل سازی تعامل ترک–موج نیز در [۱۷, ۲۴–۲۲].

در مرجع [۲۳]، از یک مدل اجزاء محدود برای تعیین فرکانس مناسب برای تحریک پمپی استفادهشد. حالت باز و بسته ترک ناشی از تحریک پمپی با فرکانس تنظیم شده، سبب تلفیق موج پمپ با موج حامل شد. در مقاله [۲۵] به بررسی تلفیق آکوستیک و ارتعاشات ناشی از تماس در مرز با استفاده از روش اجزاء محدود پرداخته شدهاست. لی و همکاران پس از مدلسازی دقیق هندسه میکروترک مبتنی بر الگوریتم پردازش تصویر میکروسکوپ نوری، نحوه تعامل تحریک پمپی و حامل و شکل گیری پدیده تلفیق را به شیوه عددی مطالعه کردند [۲۶]. شبیهسازی پدیده تلفیق در یک لمینیت کامپوزیتی متورق توسط سینگ و همکاران ازجمله تلاشهای معدود دیگر در این حوزه محسوب می شود [۲۷].

هدف از این مقاله بررسی ارتعاشات غیرخطی سازه میزبان ناشی از شل شدن و تماس در محل تکیه گاه آن به منظور پایش سلامت زودهنگام و بهینه آن است. برای این منظور آزمون های تجربی بر روی تیر مجهز به وصله های پیزوالکتریک در حالت های سالم و معیوب طراحی شدند. اثر

فرکانس پمپ بر روی افزایش قابلیت شناسایی آسیب ازجمله نکات موردتوجه مقاله حاضر است. به منظور درک مکانیزم فیزیکی حاکم بر پدیده تلفیق، مدل سازی عددی به کمک روش المان طیفی فوریه [۲۸, ۲۹] ارائه می شود. رفتار الکترومکانیکی وصلههای پیزوالکتریک در مدل توسعه داده شده مدنظر قرار گرفته است. در ادامه، مکانیک تماس به عنوان عامل غیر خطی حاکم بر مسئله به فرمولاسیون توسعه داده شده، اضافه شد. از ایده بستر الاستیک و لقی بین سازه میزبان و مرز صلب به منظور مدل سازی عامل غیر خطی بهره برده شد. با توجه به ماهیت پایای مسئله موردبررسی، تحلیل معادلات حاکم در حوزه زمان و به کمک الگوریتم صریح تفاضل مرکزی موردبحث قرار خواهد گرفت. فرایند پردازش سیگنال و استخراج ویژگیهای حساس به آسیب در حوزه فرکانس از جمله چشم اندازهای دیگر مقاله حاضر به شمار

۲- سامانه أزمایشگاهی

سامانه آزمایشگاهی مورداستفاده در این پژوهش شامل یک تیر آلومينيومي مجهز به سه وصله پيزوالكتريك و مقيدشده توسط تكيه گاه گیردار است (شکل ۱). محل قرارگیری حس گر نیز برای اندازه گیری پدیده تلفیق هر چه به منبع عیب نزدیکتر باشد اثر بهتری دارد. محل قرارگیری عملگر حامل و حسگر لزومی ندارد دقیقاً در یک مکان باشد. برای تحریک وصلههای عملگری پمپ و حامل از مولد تابع دو کاناله (HDG2002B) استفاده شد. فرکانس حامل در همه آزمونها ۱۰۰ کیلوهرتز است. بهمنظور ایجاد پدیده تلفیق، دو فرکانس ۲۲ کیلوهرتز و ۲۷ کیلوهرتز برای پمپاژ انرژی به سیستم و همچنین بررسی نحوه وابستگی شدت تلفیق به فرکانس پمپ لحاظ شد. دامنه قله به قله هر دو ولتاژ حامل و پمپ ۲۰ ولت است. برای اندازه گیری موج تلفیق شده، یک اسیلوسکوپ با نرخ نمونه برداری ۲۵ ميليون نمونه بر ثانيه (DSLR800C)، ولتاژ وصله پيزوالكتريك حسگر را اندازه گیری می کند. به منظور اطمینان از پایاشدن سیگنال های خروجی حسگر، دادهها پس از گذشت مدتزمان کافی پس از اعمال تحریکهای سینوسی پمپ و حامل، ذخیره شدند. همچنین، بهمنظور افزایش نسبت سیگنال به نوفه، نتایج در ۱۰ پنجره زمانی مختلف اندازه گیری و میانگین آنها بهعنوان نتایج نهایی در نظر گرفته شد. بهمنظور حذف فرکانسهای طبيعی ناخواسته تحريکشده از سينوسی غير ايدئال يک فيلتر در حوزه فرکانسی طراحی شده است [۲۵]. در ابتدا تیر در حالت سالم که متناظر با تکیه گاه گیردار و کاملاً سفت است در دو فرکانس پمپ مختلف مورد پایش

Fig. 1. Schematic of connect measuring instruments to the structure under monitoring

Fig. 2. Beam geometry with elastic foundation

قرار گرفت. سپس با شل کردن تکیهگاه متناظر باحالت معیوب تیر، روند پایش به کمک روش تلفیق تکرار شد. بهاین تر تیب، شرایط تکیه گاهی برای هر دو فرکانس یمپ مشابه بوده و نتایج قابل مقایسه خواهند بود.

۳- مدلسازی تیر با پیزوالکتریک

شماتیک مدل تیر اویلر-برنولی تحت بررسی به منظور مطالعه پدیده تلفیق ارتعاشات و آکوستیک به کمک المان طیفی فوریه در شکل ۲ نشان داده شده است. همچنین برای بررسی تماس در مرز، اثر تکیهگاه گیردار بهصورت بستر الاستیک بصورت فنرهای عرضی مدل شدهاست و هر دو ارتعاشات عرضی و طولی در مدلسازی لحاظ شدهاست [۳۰]. با توجه به فرکانس بالای امواج مورد استفاده در روش تلفیق آکوستیک و ارتعاشات،

برای گسستهسازی تیر از روش المان طیفی فوریه [۲۸, ۲۹] استفاده شده است. مدلسازی ارائه شده توسط روش المان طیفی فوریه در مقالات قبلی برای سیستمهای خطی ارائه شده بود که در این مقاله این مدلسازی برای بررسی اثر تماس که عامل غیر خطی است بسط داده شده است. همچنین این روش برای سازه های شامل وصله پیزوالکتریک در کارهای قبلی وجود ندارد که در این مقاله فرمولاسیون آن بسط داده شده است.

همچنین علاوه بر ارتعاشات عرضی، ارتعاشات طولی تیر نیز در این مدلسازی لحاظ گردیده است. سری سینوسی فوریه یک تابع دلخواه پیوسته f(x) در بازه [0, L] عبارت است از:

$$f(x) = \sum_{m=1}^{\infty} A_m sin\left(\frac{m\pi}{L}x\right) \quad 0 < x < L \tag{1}$$

با توجه به ماهیت سری فوریه، تنها میتوان شرط مرزی خاصی را مدل سازی نمود [۲۹]. برای برطرفنمودن این مشکل تابع اصلاحشده فوریه به صورت زیر تعریف می شود [۲۹]:

$$f(x) = f(0)\left(1 - \frac{x}{L}\right) + f(L)\frac{X}{L} + \sum_{m=1}^{\infty} A_m sin\left(\frac{m\pi}{L}x\right) \qquad 0 \le x \le L$$
^(Y)

رابطه میدان جابهجایی برای المان i ام تیر اویلر-برنولی بهصورت زیر است[۳۱]:

$$u_{i}(x, y, z, t) = \overline{u}_{i}(x, t) - z\theta(x, t)$$

$$w_{i}(x, y, z, t) = \overline{w}_{i}(x, t) \qquad (\texttt{m})$$

$$\theta = \frac{dw}{dx}$$

با توجه به این که سطح مقطع مدل یک بعدی شامل قسمتهای مختلفی از قبیل تیر بهعلاوه بستر الاستیک، تیر بهعلاوه وصله پیزوالکتریک عملگر پمپی و حسگر و تیر بهعلاوه وصله پیزوالکتریک عملگر حامل است، محاسبه ماتریسهای سازهای به روش المان طیفی هر قسمت بهصورت مجزا ارائه می شود.

۳- ۱- المان طيفى فوريه براى تير به علاوه بستر الاستيك

برای محاسبه ماتریسهای سفتی و جرمی ابتدا انرژی پتانسیل و جنبشی تیر با بستر الاستیک محاسبه میشوند. انرژی جنبشی و پتانسیل المان i ام تیر با بستر الاستیک بهصورت زیر است [۳۱, ۳۲]:

$$T = \frac{1}{2} \int_{L_{i-l}}^{L_i} \left[\rho A \left(\frac{\partial \overline{u}_i}{\partial t} \right)^2 + \rho A \left(\frac{\partial \overline{w}_i}{\partial t} \right)^2 \right] dx$$

$$U = \frac{1}{2} \int_{L_{i-l}}^{L_i} \left[E A \left(\frac{\partial \overline{u}_i}{\partial x} \right)^2 + E I \left(\frac{\partial^2 \overline{w}_i}{\partial x^2} \right)^2 + k \overline{w}_i^2 \right] dx$$
(f)

ho که در آن ${
m E}$ مدول یانگ، ${
m A}$ سطح مقطع، ${
m I}$ ممان دوم سطح تیر و چگالی المان است. همچنین $_{i}$ و $_{I_{i-1}}$ نشاندهنده مختصات ابتدایی و

انتهایی المان تیر میباشند. در المانهای فاقد فنر کافی است در معادله (۴) ترم $\frac{k\overline{w}_i^2}{k\overline{w}_i}$ صفر منظور شود. با جای گذاری رابطه (۲) در (۳) داریم:

$$\overline{u}_{i}(x,t) = \left\{ \sum_{m=l}^{\infty} A_{m} \sin\left(\frac{m\pi}{(L^{(e)})}x\right) + u_{i-l}\left(I - \frac{x}{(L^{(e)})}\right) + u_{i}\left(\frac{x}{(L^{(e)})}\right) \right\} e^{i\omega t} \\
\overline{w}_{i}(x,t) = \left\{ \sum_{m=l}^{\infty} B_{m} \sin\left(\frac{m\pi}{L^{(e)}}x\right) + w_{i-l}\left(I - \frac{3x^{2}}{(L^{(e)})^{2}} + \frac{2x^{3}}{(L^{(e)})^{3}}\right) \\
+ \theta_{i-l}\left(x - \frac{2x^{2}}{(L^{(e)})} + \frac{x^{3}}{(L^{(e)})^{2}}\right) + u_{i}\left(\frac{3x^{2}}{(L^{(e)})^{2}} - \frac{2x^{3}}{(L^{(e)})^{3}}\right) + \theta_{i}\left(-\frac{x^{2}}{(L^{(e)})} + \frac{x^{3}}{(L^{(e)})^{2}}\right) \right\} e^{i\omega t}$$
(Δ)

که در آن (a, b) فرکانس زاویهای است، A_m و A_m ضرایب سری فوریه است. (a, b) و (a_{i-1}, u_i) و است. (a_{i-1}, u_i) جابجاییهای طولی و عرضی تیر در مختصات L_i و $x = L_{i-1}$ است.

با جای گذاری معادله (۵) در (۴) و حداقل کردن انرژی نسبت به ضرایب نامعلوم، ماتریس جرم و سفتی میتوانند محاسبه شوند. با توجه به این که این المانها دارای نیروی خارجی نمیباشند، معادله دینامیکی فرکانسی به صورت زیر است:

$$\left\{K_i - \omega^2 M_i\right\} X_i = 0 \tag{(8)}$$

که K_i و M_i به ترتیب ماتریسهای سفتی و جرمی تیر متصل به فنر در بخش تکیهگاه هستند و بهصورت زیر نوشته میشوند:

$$K_{i} = \begin{bmatrix} K_{11}^{i} & K_{12}^{i} & K_{13}^{i} \\ K_{12}^{i} & K_{22}^{i} & K_{23}^{i} \\ K_{13}^{i} & K_{23}^{i} & K_{33}^{i} \end{bmatrix}$$

$$M_{i} = \begin{bmatrix} M_{11}^{i} & M_{12}^{i} & M_{13}^{i} \\ M_{12}^{i} & M_{22}^{i} & M_{23}^{i} \\ M_{13}^{i} & M_{23}^{i} & M_{33}^{i} \end{bmatrix}$$
(Y)

و بردار ضرایب نامعلوم بهصورت زیر است:

$$X_{i} = \{u_{i-1}, w_{i-1}, \theta_{i-1}, A_{1}, A_{2}, \dots, A_{m}, B_{1}, B_{2}, \dots, B_{M}, u_{i}, w_{i}, \theta_{i}\}^{T} (\Lambda)$$

۳- ۲- المان طیفی فوریه برای تیر به علاوه وصله پیزوالکتریک
 میدان جابه جایی المان مرکب از تیر و وصله پیزوالکتریک نیز از معادله
 (۳) تبعیت میکند. رابطه انرژی جنبشی و پتانسیل این المان به صورت زیر
 است:

$$T = \frac{1}{2} \int_{L_{i-l}}^{L_i} \left\{ \rho A \left[\left(\frac{\partial \overline{u}_i}{\partial t} \right)^2 + \left(\frac{\partial \overline{w}_i}{\partial t} \right)^2 \right] \right\} + \rho_P A_P \left[\left(\frac{\partial \overline{u}_i}{\partial t} \right)^2 + \left(\frac{\partial \overline{w}_i}{\partial t} \right)^2 \right] \right\} dx$$
(9)

که در آن A_P سطح مقطع پیزوالکتریک و ho_P چگالی پیزوالکتریک هستند.

$$U = \frac{1}{2} \int_{L_{i-I}}^{L_i} \left\{ EA\left(\frac{\partial \overline{u}_i}{\partial x}\right)^2 + EI\left(\frac{\partial^2 \overline{w}_i}{\partial x^2}\right)^2 + I_I\left(\frac{\partial^2 \overline{w}_i}{\partial x^2}\right)^2 + I_I\left(\frac{\partial^2 \overline{w}_i}{\partial x^2}\right)^2 - I_2E_3\left(\frac{\partial \overline{w}_i}{\partial x}\right) - I_3E_3^2 \right\}$$

که در آن E_3 میدان الکتریکی، I_1 و I_2 و I_2 به صورت زیر تعریف که در آن (۳۳]: می شوند (۳۳

$$I_{1} = E_{p}b_{p}\frac{z^{3}}{3} \left| \frac{\frac{h}{2} + h_{p}}{\frac{h}{2}} \right|;$$

$$I_{2} = e_{3l}b_{p}z^{2} \left| \frac{\frac{h}{2} + h_{p}}{\frac{h}{2}} \right|;$$

$$I_{3} = e_{3l}b_{p}z \left| \frac{\frac{h}{2} + h_{p}}{\frac{h}{2}} \right|;$$
(11)

که در آن E_p مدول یانگ وصله پیزوالکتریک است. بعد از حداقلکردن معادلات انرژی با استفاده از روش ریلی ریتز، ماتریسهای سفتی و جرمی محاسبه شده و معادله حاکم در حوزه فرکانس را نتیجه می دهد:

$$\left(K_i - \omega^2 M_i\right) = F \tag{17}$$

که بردار نیروی خارجی در غیاب نیروی مکانیکی تنها در المانهای F = 0 شامل عملگر مقدار داشته و برای المان شامل پیزوالکتریک حسگر است.

۳- ۳- عمومیسازی ماتریسها

مشابه عمومی سازی ماتریس های در روش المان محدود، ماتریس های سفتی و جرم با توجه به معادله (۸) به صورت زیر عمومی سازی می شوند [۲۹].

معادله دینامیکی در حوزه فرکانس بهصورت زیر است:

$$\left(K_g - \omega^2 M_g\right) X_g = F_g \tag{10}$$

که در آن $M_g \, \cdot K_g \, \cdot K_g$ و $F_g \, \cdot K_g \, \cdot K_g \, \cdot K_g$ که در آن بروا ماتریس سفتی، ماتریس جرم، بردار جابجایی های گرهای و بردار نیروی معادل پیزوالکتریک هستند.

برای بررسی ارتعاشات غیرخطی (نحوه اضافه کردن بخش غیرخطی در بخش۳–۵ اشاره خواهد شد) معادله (۱۵) از حوزه فرکانس به حوزه زمان انتقال داده می شود:

$$K_g X_g + M_g \ddot{X}_g = F_g \tag{19}$$

با اضافهنمودن میرایی سازهای بهصورت میرایی ریلی
$$(C_g=lpha M_g+eta K_g)$$
 به معادله (۱۶) داریم:

$$M_g \ddot{X}_g + C_g \dot{X}_g + K_g X_g = F_g \tag{(YY)}$$

۳– ۴– محاسبه ولتاژ خروجی حسگر پیزوالکتریک

برای محاسبه ولتاژ خروجی حسگر پیزوالکتریک از معادله اساسی پیزوالکتریک استفاده می شود. برای این منظور از بخش الکتریکی معادله پیزوالکتریک داریم:

$$D_3 = e_{3J}\varepsilon_I + \epsilon_{33}E_3 \tag{1A}$$

و شار خروجی المان پیزوالکتریک به صورت زیر محاسبه می شود:

$$Q(t) = \int_{\vec{A}_p} D_3 d\vec{A}_p \tag{19}$$

که در آن A_p' سطح مقطع پیزوالکتریک می باشد. با عمومیسازی ماتریس المان خروجی درنهایت ولتاژ خروجی پیزوالکتریک بهصورت زیر محاسبه می شود:

$$V(t) = \frac{Q(t)}{C_p} \tag{(1)}$$

که C_{p} ظرفیت خازنی پیزوالکتریک است. ۳– ۵– مکانیک تماس

با توجه به ماهیت غیرخطی تماس، برای بررسی این اثر، ناحیه تیر با بستر الاستیک باید موردمطالعه قرار گیرد. شرایط تماس معروف به هرتز-سینیورینی-مورئو [۳۴, ۳۵] عبارت است از:

$$\begin{cases} g_N^i \ge 0\\ \lambda_N^i \ge 0 & i=1,2,..,s\\ g_N^i \lambda_N^i = 0 \end{cases}$$
(Y1)

که در آن g_N^i تابع لقی و λ_N^i فشار عمودی تماس است. i شماره گره در تماس و S تعداد گرههای در حالت تماس هستند. شرایط معادله ۲۱ جهت اطمینان از عدم نفوذ دو سطح در تماس به مرزهای یکدیگر اعمال میشوند. تعبیر معادله ۲۱ به این ترتیب است: هنگامی که تابع لقی مثبت است (عدم تماس)، نیروی تماسی صفر و هنگامی که تابع لقی منفی است (نفوذ دو سطح به داخل مرزهای یکدیگر)، نیروی تماسی باید صفر باشد. به این ترتیب، سه شرط فوق دربر گیرنده تمام حالات ممکن تعامل دو سطح در تماس را شامل میشوند.

بهمنظور اضافه کردن شرط تماسی به معادلات حاکم، ابتدا معادله (۱۷) در یکلحظه خاص حل میشود. درصورتی که جابجایی گرههای المانهای قسمت تیر با بستر الاستیک در لبه بالایی و پایینی تیر از یک مقدار تلورانس مشخص بیشتر باشند، نیرویی در این گرهها بهاندازه مقدار فنر در جابجایی به گرههای موردنظر اعمال میشود. در غیر این صورت گرهها همان مقادیری را خواهند داشت که از حل معادله (۱۷) به دست می آید. این نیرو با استفاده از روش پنالتی بهدست آمدهاست [۳۴].

۴- نتایج و بحث

در این بخش، پس از ارائه نتایج تجربی مربوط به روش تلفیق ارتعاشات و آکوستیک، نتایج شبیهسازی ارتعاشات غیرخطی تیر اویلر-برنولی ناشی از تماس در محل تکیهگاه به روش المان طیفی فوریه صحهگذاری شده و موردبحث و بررسی قرار خواهد گرفت.

۴– ۱ – نتایج تجربی

در این قسمت به بررسی طیف پاسخ خروجی حس گر ناشی از اعمال دو تحریک همزمان پمپ و حامل به تیر آلومینیومی در دو حالت سالم و معیوب پرداخته می شود. شکل ۳ طیف پاسخ پیزوالکتریک حسگر بهازای فرکانس پمپ ۲۲ کیلوهرتز و فرکانس حامل ۱۰۰ کیلوهرتز را برای حالت سالم نشان می دهد. برای رفع مشکل قلههای تشدید حاصل از اعمال سینوسی غیر ایدئال از فیلتر ارائه شده در [۲۵] استفاده شده است. شکل ۴–الف نتایج حالت معیوب را به ازای فرکانس های تحریک اشاره شده نشان می دهد. به منظور بررسی دقیق تر نتایج، طیف پاسخ فرکانسی برای حالت معیوب در شکل

شکل ۳. طیف پاسخ سازه به اعمال تحریکهای پمپی (۲۲ کیلوهرتز) و حامل (۱۰۰ کیلوهرتز) در حالت سالم Fig. 3. Spectrum of structural response to pump (22 kHz) and probe (100 kHz) excitations in the healthy state

> ۴-ب بزرگنمایی و بازترسیم شده است. مطابق شکل ۳، در حالت سالم تنها دو فرکانس حامل و پمپ در طیف ظاهر شده است، درصورتی که در حالت برقراری تماس در تکیهگاه، علاوه بر این دو، فرکانسهای حاصل از تلفیق موج حامل و پمپ در مقادیر فرکانسی ۲۲±۱۰۰ کیلوهرتز نیز در طیف پاسخ فرکانسی بروز کردهاند. تطابق مودهای ارتعاشی پیشنیاز اصلی انتقال انرژی از فرکانس حامل به فرکانس تلفیق است. این انتقال انرژی منجر به کاهش دامنه قله موج حامل در حالت سالم نسبت به حالت معیوب شدهاست.

> در شکل ۵ و شکل ۶ نتایج تکرار آزمون تجربی برای فرکانس پمپ ۲۷ کیلوهرتز و پس از اعمال فیلتر نشان داده شده است. در شکل ۶ ب، طیف پاسخ در اطراف فرکانس حامل بزرگنمایی شده است. مشابه حالت قبل، در حالت سالم رفتار ارتعاشی سازه خطی بوده و تنها فرکانس های پمپ و حامل در طیف وجود دارند. درصورتی که در حالت معیوب باندهای جانبی حاصل از تلفیق در مقادیر فرکانسی ۲۷±۱۰۰ کیلوهرتز در شکل ظاهر گردیده است. در فرکانس پمپ ۲۲ و ۲۷ کیلوهرتز میانگین دامنه باند تلفیق سمت چپ و راست به ترتیب برابر ۲۰۰۱۶ و ۲۰۰۱۸ است.

۴- ۲- نتایج شبیهسازی به روش المان طیفی فوریه

بهمنظور راستی آزمایی فرمولاسیون ارائهشده، پدیده تلفیق ارتعاشات و آکوستیک در تیر مجهز به وصله پیزوالکتریک و داری شرایطی مشابه با سامانه آزمایشگاهی به کمک المان طیفی فوریه مدلسازی و تحلیل شد. تیر دارای طول ۲۰ میلیمتر و ضخامت ۲ میلیمتر است. هر سه پیزوالکتریکها دارای طول ۲۰ میلیمتر و ضخامت ۲/۰ میلیمتر هستند. فاصله پیزوالکتریک حامل و حس گر از تکیهگاه ۴ میلیمتر و فاصله پیزوالکتریک پمپ از تکیهگاه ۱۵۵ میلیمتر است. خواص مواد آلومینیوم و وصلههای پیزوالکتریک در جدول ۱ ارائهشدهاست.

برای کل سازه درمجموع ده المان و برای هر المان تعداد کل جملات سری فوریه برابر ۱۰ در نظر گرفته شدهاست.این مقادیر به کمک حل مقدار ویژه و بر اساس همگرایی مقادیر ویژه تا فرکانس ۲۰۰ کیلوهرتز انتخاب شدهاند. بردار نیروی الکتریکی خارجی توسط معادله (۱۷) محاسبه و به درجات آزادی متناظر با پیزوالکتریکهای عملگر پمپ و حامل اعمال شد. فرکانس حامل ۱۰۰ کیلوهرتز و فرکانس پمپ دو فرکانس ۲۲ و ۲۷ کیلوهرتز

شکل ۴. طیف پاسخ سازه به اعمال تحریکهای پمپی (۲۲ کیلوهرتز) و حامل (۱۰۰ کیلوهرتز) در حالت معیوب الف) کل بازه فرکانسی ب) بزرگنمایی در اطراف فرکانس مرکزی حامل

Fig. 4. Spectrum response of the structure to the application of pump (22 kHz) and probe (100 kHz) excitations in the damage state a) The whole frequency range b) Magnification around the probe central frequency

شکل ۵. طیف پاسخ سازه به اعمال تحریکهای پمپی (۲۷ کیلوهرتز) و حامل (۱۰۰ کیلوهرتز) در حالت سالم

Fig. 5. Spectrum of structural response to pump (27 kHz) and probe (100 kHz) excitations in the healthy state

لومينيوم	وا	کتریک	، پيزوال	مواد	اص	. خوا	1	جدوا
----------	----	-------	----------	------	----	-------	---	------

مدول يانگ	ثابت پيزوالكتريك	گذردهی الکتریکی	چگالی	مادہ	
(N/m^2)	(C / m^{2})	(F/m)	(kg/m^3)		
c ₁₁	e ₃₃	ϵ_{33}	ρ		
۶۲×۱۰۹	$-oldsymbol{arsigma}/\Delta$	۱۳×۱۰ ^{-۹}	۷۵۰۰	پيزوالكتريك	
۲۰×۱۰۹			۲۷۰۰	آلومينيوم	

Table 1. Properties of piezoelectric materials and Aluminum

میکروثانیه انتخابشدهاست. پس از اتمام حل، ولتاژ حسگری پیزوالکتریک به کمک معادله (۲۰) در حوزه زمان محاسبه و پاسخ فرکانسی ولتاژ حس گر با اعمال تبدیل فوریه به سری زمانی جابجاییهای گرهای محاسبه میشود. شکل ۷ نتایج شبیهسازی برای فرکانس حامل ۱۰۰ کیلوهرتز و پمپ ۲۲ کیلوهرتز را در سازه سالم نشان میدهد. مطابق شکل، به دلیل ماهیت خطی سازه در بازه فرکانسی موردنظر، تنها فرکانس ۱۰۰ کیلوهرتز در طیف پاسخ بروز کردهاست. شکل ۸ نتایج شبیهسازی برای فرکانس حامل ۱۰۰ کیلوهرتز انتخاب شد. با افزایش زمان حل، سیگنالهای تحریک به سیگنالهای سینوسی پایاشده نزدیک میشوند. برای حالت سالم سازه تنها معادله (۱۷) که یک معادله خطی است حل میگردد. در این حالت فرض بر این است که تکیهگاه کاملاً سفت بوده و هیچگونه تماس بین سازه و مرز صلب وجود ندارد. در هر حالت معیوب، معادله (۱۷) و بخش تماس همزمان حل بهطور همزمان حل میشوند. برای شبیهسازی، زمان نهایی متناظر با زمان ۵۰۰ سیکل برای فرکانس پمپ در نظر گرفتهشدهاست. همچنین گام زمانی ۱/۰

شکل ۶. طیف پاسخ سازه به اعمال تحریکهای پمپی (۲۷ کیلوهرتز) و حامل (۱۰۰ کیلوهرتز) در حالت معیوب الف) کل بازه فرکانسی ب) بزرگنمایی در اطراف فرکانس مرکزی حامل

Fig. 6. Spectrum response of the structure to the application of pump (27 kHz) and probe (100 kHz) excitations in the damage state a) The whole frequency range b) Magnification around the probe central frequency

شکل ۷. طیف پاسخ سازه به اعمال تحریکهای پمپی (۲۲ کیلوهرتز) و حامل (۱۰۰ کیلوهرتز) در حالت سالم

Fig. 7. Spectrum of structural response to pump (22 kHz) and probe (100 kHz) excitations in the healthy state

شکل ۸. طیف پاسخ سازه به اعمال تحریکهای پمپی (۲۲ کیلوهرتز) و حامل (۱۰۰ کیلوهرتز) در حالت معیوب

Fig. 8. Spectrum of structural response to pump (22 kHz) and probe (100 kHz) excitations in the damage state

شکل ۹. طیف پاسخ سازه به اعمال تحریکهای پمپی (۲۷ کیلوهرتز) و حامل (۱۰۰ کیلوهرتز) در حالت سالم Fig. 9. Spectrum of structural response to pump (27 kHz) and probe (100 kHz) excitations in the healthy state

و پمپ ۲۲ کیلوهرتز در سازه معیوب را نشان میدهد.

طبق نتایج، علاوه بر فرکانس ۱۰۰ کیلوهرتز فرکانسهای ۲۲±۱۰۰ کیلوهرتز نیز در پاسخ فرکانسی ولتاژ حس گر مشاهده می شود که ناشی از تماس غیرخطی در محل تکیه گاه هستند.

با تکرار شبیهسازی برای فرکانس حامل ۱۰۰ کیلوهرتز و پمپ ۲۷ کیلوهرتز نتایج مطابق شکلهای ۹ و ۱۰ حاصل گردید. در حالت سالم (شکل ۹) امضای دینامیکی کاملاً خطی بوده و تنها فرکانس ۱۰۰ کیلوهرتز در طیف بروز کرده است. این در حالی است که در حالت معیوب (شکل ۱۰) علاوه بر فرکانس ۱۰۰ کیلوهرتز فرکانسهای ۲۷±۱۰۰ کیلوهرتز نیز در پاسخ فرکانسی سازه ظاهر شدهاست. در هر دو حالت، نتایج شبیهسازی تطابق مناسبی با نتایج تجربی داشته و فرمولاسیون ارائه شده به خوبی قادر به شبیهسازی ماهیت غیر خطی تماس است.

همان طور نتایج تجربی و تئوری نشان میدهد در حالت معیوب متناظر با تماس بین تیر با تکیهگاه، باندهای کناری که در پاسخ فرکانسی سیگنال خروجی حس گر نسبت به حالت سالم اضافهشده است. به علاوه، تماس تأثیر چندانی بر دامنه فرکانسهای تحریک پمپ و حامل در حالت سالم و معیوب نداشته که نشان از کوچکبودن عیب است. همین امر نشان دهنده آن است

که روش تلفیق آکوستیک و ارتعاشات قادر به تشخیص عیوب ریزی در سازه است که روشهای خطی قادر به تشخیص آن عیوب نیستند.

۵- نتیجهگیری

در این تحقیق تأثیر تماس در محل تکیهگاه در رفتار ارتعاشی غیرخطی سازه تحت پایش به روش تلفیق ارتعاشات و آکوستیک موردبررسی قرار گرفت. بهمنظور کاهش هزینههای محاسباتی که عنصر جداییناپذیر شبیهسازی پدیدههای فرکانس بالا است، از روش المان طیفی فوریه که دارای نرخ همگرایی بسیار مناسب نسبت به سایر روشهای عددی مشابه است، استفاده گردید. مکانیک تماس بهعنوان عامل غیرخطی حاکم بر مسئله، به کمک روش پنالتی به فرمولاسیون المان طیفی ضمیمه شد. کار کرد روش تلفیق و وابستگی آن به تحریک فرکانس پایین با تغییر مقدار فرکانس پمپ در آزمونهای تجربی و شبیهسازی بررسی شد. طبق نتایج، در آزمونهای تجربی و عددی، تماس در محل تکیهگاه معیوب منجر به بروز فرکانسهای در مازمونهای اند مرکزی حامل میشود. غیاب باندهای فرکانسی تلفیق در سازه سالم (مبنا) امکان استخراج ویژگیهای حساس به آسیب مناسب و پایش زودهنگام سازه میزبان را فراهم میآورد.

شکل ۱۰. طیف پاسخ سازه به اعمال تحریکهای پمپی (۲۷ کیلوهرتز) و حامل (۱۰۰ کیلوهرتز) در حالت معیوب

Fig. 10. Spectrum of structural response to pump (27 kHz) and probe (100 kHz) excitations in the damage state

- [4] N. Sepehry, F. Bakhtiari-Nejad, M. Shamshirsaz, W. Zhu, Nonlinear modeling of cracked beams for impedance based structural health monitoring, in: ASME International Mechanical Engineering Congress and Exposition, American Society of Mechanical Engineers, Florida, USA, 2017, V04BT05A034.
- [5] N. Sepehry, F. Bakhtiari-Nejad, M. Shamshirsaz, Discrete singular convolution and spectral finite element method for predicting electromechanical impedance applied on rectangular plates, Journal of Intelligent Material Systems and Structures, 28(18) (2017) 2473-2488.
- [6] L. Pieczonka, A. Klepka, A. Martowicz, W.J. Staszewski, Nonlinear vibroacoustic wave modulations for structural damage detection: an overview, Optical Engineering, 55(1) (2015) 011005.

منابع

- [1] J. Jang, P. Liu, B. Kim, S.-w. Kim, H. Sohn, Silicon wafer crack detection using nonlinear ultrasonic modulation induced by high repetition rate pulse laser, Optics and Lasers in Engineering, 129 (2020) 106074-106082.
- [2] S. Kim, D.E. Adams, H. Sohn, G. Rodriguez-Rivera, N. Myrent, R. Bond, J. Vitek, S. Carr, A. Grama, J.J. Meyer, Crack detection technique for operating wind turbine blades using Vibro-Acoustic Modulation, Structural Health Monitoring, 13(6) (2014) 660-670.
- [3] N. Sepehry, S. Asadi, M. Shamshirsaz, F. Bakhtiari Nejad, A new model order reduction method based on global kernel k-means clustering: Application in health monitoring of plate using Lamb wave propagation and impedance method, Structural Control and Health Monitoring, 25(9) (2018) e2211.

- [17] P.P. Delsanto, Universality of nonclassical nonlinearity, Springer, 2006.
- [18] R.A. Guyer, P.A. Johnson, Nonlinear mesoscopic elasticity: the complex behaviour of rocks, soil, concrete, John Wiley & Sons, 2009.
- [19] D. Donskoy, A. Sutin, A. Ekimov, Nonlinear acoustic interaction on contact interfaces and its use for nondestructive testing, Ndt & E International, 34(4) (2001) 231-238.
- [20] M. Ryles, F. Ngau, I. McDonald, W. Staszewski, Comparative study of nonlinear acoustic and Lamb wave techniques for fatigue crack detection in metallic structures, Fatigue & Fracture of Engineering Materials & Structures, 31(8) (2008) 674-683.
- [21] D. Broda, W. Staszewski, A. Martowicz, T. Uhl, V. Silberschmidt, Modelling of nonlinear crack– wave interactions for damage detection based on ultrasound—A review, Journal of Sound and Vibration, 333(4) (2014) 1097-1118.
- [22] A. Martowicz, W.J. Staszewski, M. Ruzzene, T. Uhl, Vibro-acoustic wave interaction in cracked plate modeled with peridynamics, A Proceedings of the WCCM XI, ECCM V, ECFD VI, Onate E., Oliver X., Huerta (eds.), International Center for Numerical Methods in Engineering, Barcelona, Spain, (2014) 4021-4027.
- [23] A. Martowicz, P. Packo, W.J. Staszewski, T. Uhl, Modelling of nonlinear vibro-acoustic wave interaction in cracked aluminium plates using local interaction simulation approach, in: 6th European Congress on Computational Methods in Applied Sciences and Engineering, Vienna, Austria, 2012.
- [24] A. Martowicz, M. Ruzzene, W.J. Staszewski, T. Uhl, Non-local modeling and simulation of wave propagation and crack growth, in: AIP Conference Proceedings, American Institute of Physics, 2014, 513-520.
- [25] N. Sepehry, M. Ehsani, M. Shamshirsaz, M.

- [7] T. Stepinski, T. Uhl, W. Staszewski, Advanced structural damage detection: from theory to engineering applications, John Wiley & Sons, 2013.
- [8] I.Y. Solodov, N. Krohn, G. Busse, CAN: an example of nonclassical acoustic nonlinearity in solids, Ultrasonics, 40(1-8) (2002) 621-625.
- [9] P.J. Westervelt, Scattering of sound by sound, The Journal of the Acoustical Society of America, 29(2) (1957) 199-203.
- [10] U. Ingard, D.C. Pridmore-Brown, Scattering of sound by sound, The Journal of the Acoustical Society of America, 28(3) (1956) 367-369.
- [11] H. Sohn, H.J. Lim, M.P. DeSimio, K. Brown, M. Derriso, Nonlinear ultrasonic wave modulation for online fatigue crack detection, Journal of Sound and Vibration, 333(5) (2014) 1473-1484.
- [12] D.M. Donskoy, A.M. Sutin, Vibro-acoustic modulation nondestructive evaluation technique, Journal of intelligent material systems and structures, 9(9) (1998) 765-771.
- [13] I.N. Didenkulov, Interaction of sound and vibrations in concrete with cracks, in: AIP Conference Proceedings, AIP, 524, (2000) 279-282.
- [14] A. Klepka, W.J. Staszewski, R. Jenal, M. Szwedo, J. Iwaniec, T. Uhl, Nonlinear acoustics for fatigue crack detection–experimental investigations of vibro-acoustic wave modulations, Structural Health Monitoring, 11(2) (2012) 197-211.
- [15] E. Ballad, S.Y. Vezirov, K. Pfleiderer, I.Y. Solodov, G. Busse, Nonlinear modulation technique for NDE with air-coupled ultrasound, Ultrasonics, 42(1-9) (2004) 1031-1036.
- [16] H.J. Lim, Y. Kim, G. Koo, S. Yang, H. Sohn, I.-h. Bae, J.-H. Jang, Development and field application of a nonlinear ultrasonic modulation technique for fatigue crack detection without reference data from an intact condition, Smart Materials and Structures, 25(9) (2016) 095055.

and piezoelectric transducer, The European Physical Journal Special Topics, 224(14) (2015) 2755-2770.

- [31] N. Sepehry, F. Bakhtiari-Nejad, M. Shamshirsaz, Thermo-Electro Mechanical Impedance based Structural Health Monitoring: Euler-Bernoulli Beam Modeling, AUT Journal of Modeling and Simulation, 49(2) (2017) 143-152.
- [32] S.S. Rao, Vibration of continuous systems, Wiley Online Library, 2007.
- [33] N. Sepehry, M. Shamshirsaz, A. Bastani, Experimental and theoretical analysis in impedancebased structural health monitoring with varying temperature, Structural Health Monitoring, 10(6) (2011) 573-585.
- [34]A. Konyukhov, R. Izi, Introduction to computational contact mechanics: a geometrical approach, John Wiley & Sons, 2015.
- [35] N. Sepehry, M. Ehsani, W. Zhu, F. Bakhtiari-Nejad, Application of scaled boundary finite element method for vibration-based structural health monitoring of breathing cracks, Journal of Vibration and Control, (2020) 1077546320968646.

Sadighi, Contact acoustic nonlinearity identification via online vibro-acoustic modulation technique, Modares Mechanical Engineering, 20(7) (2020) 1719-1730.

- [26] S.E. Lee, S. Jin, J.-W. Hong, Microcrack modeling and simulation for nonlinear wave modulation, in: Sensors and Smart Structures Technologies for Civil, Mechanical, and Aerospace Systems 2016, International Society for Optics and Photonics, 2016, 98033J.
- [27] A.K. Singh, B.-Y. Chen, V.B. Tan, T.-E. Tay, H.-P. Lee, Finite element modeling of nonlinear acoustics/ ultrasonics for the detection of closed delaminations in composites, Ultrasonics, 74 (2017) 89-98.
- [28] X. Zhang, The fourier spectral element method for vibration analysis of general dynamic structures, Wayne State University Dissertations (2011).
- [29] Z. Su, G. Jin, Vibration analysis of coupled conicalcylindrical-spherical shells using a Fourier spectral element method, The Journal of the Acoustical Society of America, 140(5) (2016) 3925-3940.
- [30] S. Stoykov, G. Litak, E. Manoach, Vibration energy harvesting by a Timoshenko beam model

چگونه به این مقاله ارجاع دهیم

N. Sepehry, M. Ehsani, M. Shamshirsaz, M. Sadighi, Modeling of vibro-acoustic modulation induced by non-linear contact in the Euler-Bernoulli beam using the Fourier spectral element, Amirkabir J. Mech Eng., 53(Special Issue 6)(2021) 3809-3824.

DOI: 10.22060/mej.2021.18676.6875

بی موجعه محمد ا